

Bewoners nog meer betrekken bij wijkvernieuwing

Alexander Pieters, Tauw, Utrecht
Illustraties: Tauw, Johan de Putter

Informatiebijeenkomsten, bewonersavonden en inspraakmomenten behoren tot de Nederlandse bestuurscultuur. Ook bij wijkvernieuwingen spelen deze communicatiemomenten een belangrijke rol. Te vaak echter heeft de bewonersparticipatie een symbolisch karakter. Het écht mee laten beslissen van bewoners komt weinig voor. Terwijl dit tot betere plannen en een beter eindresultaat kan leiden.

125

Bewoners worden vaak betrokken bij de voorbereiding van vernieuwings- of onderhoudsplannen in hun wijk. Soms kunnen bewoners de (al bijna volledige) plannen inzien en hun zienswijze geven, soms mogen bewoners kiezen tussen twee of drie varianten. De overheid biedt dan ruimte binnen de planvorming om (onder strikte voorwaarden) mee te praten en mee te beslissen.

Bij wijkvernieuwing of -onderhoud zou bewonersparticipatie verder moeten gaan dan dat. Bewoners kennen hun wijk namelijk als geen ander en weten vaak als beste de kwaliteiten en knelpunten aan te wijzen. Bij een gelijkwaardige rol van overheid en bewoners, waarbij zij samen invulling geven aan de plannen, kan de lokale kennis van bewoners maximaal benut worden. Dat heeft niet alleen betere plannen en een beter

Twee keuzevarianten volgens het 'principeprofiel'.
Links
Sparrenlaan Doorn, variant 1
Rechts
Sparrenlaan Doorn, variant 2

eindresultaat tot gevolg, maar geeft ook een stimulans aan de saamhorigheid en betrokkenheid van bewoners bij de wijk.

Aanpak van Tauw

Hoe pak je dat nu aan? Hoe betrek je bewoners optimaal bij vernieuwings- of onderhoudsplannen in hun wijk? Allereerst moeten de uitgangspunten van de gemeente scherp in beeld worden gebracht: wat moet er tenminste gebeuren en hoeveel budget is beschikbaar? Belangrijk is de uitgangspunten en randvoorwaarden helder te stellen, maar niet alle ontwerprijheden weg te nemen.

In de volgende stap worden alle belanghebbenden geïnventariseerd en separaat benaderd. Bij een grootschalige wijkvernieuwing zijn al snel twintig of meer belanghebbenden of 'actoren' betrokken. Niet alleen de bewoners en ondernemers hebben een rol, maar ook bijvoorbeeld het waterschap, de woningcorporatie of de lokale school. Bij de actorenanalyse wordt er gekeken naar de rollen die verschillende partijen spelen.

Wat zijn hun eisen en wensen? Hebben ze een 'blokkademacht', zoals bewoners die vaak kunnen hebben?

Informatiebijeenkomst

Als uitgangspunten, randvoorwaarden en actoren in kaart zijn gebracht, wordt er meestal een eerste informatiebijeenkomst gehouden. Hierbij wordt de aanpak besproken en worden er mensen gezocht voor de klankbordgroep. Op deze eerste bijeenkomst wordt het proces toegelicht en komen de uitgangspunten aan de orde. Soms reageren aanwezigen verbaasd of zelfs wantrouwend, omdat er nog geen ontwerpen zijn. Het is van belang duidelijk te maken dat er nog vrijwel niets vaststaat. Men kan daadwerkelijk meepraten en meebeslissen.

Vervolgens wordt met de klankbordgroep (een representatieve vertegenwoordiging van de wijk) de hoofdlijnen van het project vastgesteld. Dit noemen we de definitiefase. In het definitie-document worden de uitgangspunten per deelaspect beschreven. Naast de gesprekken met de

Opening van de Verlengde Traaij.

De 'Heuvelrugtegel', een welbewuste keuze van de bewoners.

klankbordgroep worden er afzonderlijke gesprekken gehouden met de andere partijen, zodat iedereen vrijuit zijn wensen kan uiten. Pas als er tegenstrijdige wensen of belangen zijn, kan ervoor worden gekozen om de partijen bij elkaar te brengen. Dat voorkomt het gevoel dat er niet naar hen wordt geluisterd en geeft hen inzicht in het spanningsveld van de verschillende belangen die spelen. Dat maakt het bereiken van een compromis makkelijker.

Definitiedocument

Het definitiedocument bevat uiteindelijk alle hoofdlijnen en per straat een principeprofiel. Dit zijn schetsmatige dwarsprofielen met de gewenste indeling van de weg, inclusief breedtes van bijvoorbeeld trottoirs. Op een tweede informatiebijeenkomst kunnen deze hoofdlijnen en principeprofielen in concept worden gepresenteerd aan alle bewoners en betrokkenen. Als de plannen op die bijeenkomst met instemming worden ontvangen, kan het definitiedocument door het college van burgemeester en wethouders worden vastgesteld. De uitgangspunten zijn daarmee in overleg bepaald, bestuurlijk vastgesteld en kunnen niet meer worden gewijzigd. Dit heeft als voordeel dat er later eenvoudig naar verwezen kan worden als individuele bewoners willen afwijken van al gemaakte keuzes.

Zodra het definitiedocument is vastgesteld kan de klankbordgroep weer bij elkaar worden geroepen. Via een 'materialenplan' worden de toe te passen materialen besproken en gevisualiseerd. Door te visualiseren wordt voorkomen dat er later discussie ontstaat over de uitvoering. Niet iedereen heeft hetzelfde beeld bij een 'inritblok' of een 'plateau'.

Tijdens dezelfde bijeenkomst kan er een eerste schetsontwerp worden gepresenteerd, een eenvoudige vertaling van de vastgestelde

principeprofielen. Door dit schetsontwerp bij een klankbordgroep te bespreken, wordt de lokale kennis optimaal benut. Bewoners weten als geen ander waar in- en uitritten zijn of welke bewoners slecht ter been zijn, zodat daar voorzieningen voor gemaakt kunnen worden.

Het voordeel van deze aanpak is dat bewoners écht inspraak hebben, niet alleen in de details of in de schetsfase als er nog zoveel onduidelijk is en kan wijzigen. De kennis van de gebruiker wordt hiermee optimaal benut.

Utrechtse Heuvelrug

Bij een project in de gemeente Utrechtse Heuvelrug hebben bewoners heel veel zelf bepaald. Een drietal 'deelgebieden', de Traaij, de Verlengde Traaij en het Oosterkwartier werden in één definitiefase voorbereid. Dit omdat de straten qua riolering één stroomgebied vormen. Onder de Verlengde Traaij, een drukke weg van Driebergen-Rijsenburg naar Austerlitz, moest de riolering uit 1930 vervangen worden. Tegelijk zou ook de inrichting van de weg, het voetpad en het groen worden aangepakt.

Verschillende bewonerscommissies werden ingesteld die als eerste opdracht kregen om de ideale situatie te beschrijven. Zo was een vrijliggend fietspad een wens van de commissie Veiligheid, terwijl de commissie Bomen de 150 monumentale eiken wilde behouden. Dat ging niet samen, waardoor de bewoners uiteindelijk zelf een compromis kozen: geen vrijliggende fietspaden, maar brede fietsstroken op de weg, waarmee de bomen behouden bleven.

Samen met de bewonerscommissie is een aantal inspraak- en informatieavonden georganiseerd. Daarbij zijn enkele varianten voor de bovengrondse inrichting besproken. De bestaande bomen zijn uiteindelijk bepalend geweest voor

het definitieve ontwerp van de inrichting van de openbare ruimte. Samen met de bewoners is gekozen voor de variant waarbij de bomen met een levensverwachting van tien jaar of hoger konden worden gespaard. Een aantal zieke berken werd vervangen door nieuwe bomen, die de bewoners zelf konden kiezen: weer een berk of toch liever een linde of een prunus? Toen de bewoners zich massaal hadden uitgesproken voor nieuwe berken heeft de gemeente hen zelfs meegenomen naar een aantal kwekerijen. De bewoners konden zo zelf zien welke bomen er terug zouden komen.

Ook de trottoirs waren een discussiepunt: een deel van de bewoners was fel tegenstander van 'Vinx-tegels' in de karakteristieke en bosrijke omgeving van Driebergen-Rijsenburg. Uiteindelijk werd er gekozen voor de 'Heuvelrugtegel', een speciaal ontworpen stoeptegel met het logo van de gemeente erin en een groene hardstenen toplaag. Deze tegel gaf niet het gevreesde strakke beeld maar bood wel comfort voor minder validen en mensen met kinderwagens.

Winst voor iedereen

Wijkvernieuwing en -onderhoud met échte participatie van bewoners levert voor iedereen winst op. Het vergroot de betrokkenheid bij de plannen van de gemeente en is zelfs een stimulans voor de onderlinge saamhorigheid in de wijk. Bezwaar en beroep blijven uit, waardoor de plannen niet te lang op de tekentafel blijven liggen. Het optimaal benutten van lokale kennis zorgt bovendien voor een optimaal resultaat, waarbij bewoners als het ware hun eigen wijk maken. Bewonersparticipatie leidt zo tot maatschappelijke betrokkenheid, sociale samenhang en betere projectresultaten. <<